

Максименко Ж. В.
аспірантка
Національного авіаційного університету

Maksymenko Zhanna
Postgraduate Student
National Aviation University

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ОСВІТИ НА ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Анотація. У статті охарактеризовано системи розвитку освіти в Україні та за кордоном. Надано авторську порівняльну характеристику української, американської та західної моделей освіти. Визначено основні проблеми, які негативно впливають на забезпечення якості освіти, а також виокремлено чинники, які гальмують інноваційно-інтелектуальний розвиток України. Проаналізовано якість здобуття середньої освіти в Україні та особливості впливу системи освіти на інноваційно-інтелектуальний розвиток України. Здійснено моніторинг позицій України у світових глобальних та освітніх рейтингах, які визначають формування інтелектуального капіталу в країнах. Досліджено нерівність між країнами та можливостями отримання освіти, вплив рівня життя населення на людський розвиток. Обґрунтовано стратегічні пріоритети інноваційно-інтелектуального розвитку країни.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський розвиток, прогрес, освіта, наука.

Вступ та постановка проблеми. У період становлення інтелектуальної економіки знання стають основним ресурсом, який приносить дохід, а освіта та наука набувають нового значення. На сучасному етапі людський розвиток пов'язується з розвитком інтелектуального капіталу. Викликані науково-технічним прогресом зміни, перехід від індустріального виробництва до постіндустріального стосуються не лише виробництва продукції, але й прогнозування поведінки споживача, задоволення інноваційних потреб, створення нових можливостей для подальшого розвитку. Світовий досвід показує вплив інтелектуального капіталу на всі сфери життя. У зв'язку з цим питання особливості впливу освіти на інноваційно-інтелектуальний розвиток України є надзвичайно актуальним сьогодні.

За прогнозами Українського інституту майбутнього через 10 років Україна може стати центром осередку європейської освіти, якщо змінити фінансову політику, зменшити державне регулювання, надати повну автономію університетам та пільгове кредитування для студентів. При цьому зазначено, що варто оподатковувати не процес створення знань, а його результат, тобто інноваційний продукт [1, с. 25–26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню якісних показників освіти та інтелектуалізації населення присвятили праці вітчизняні вчені, такі як В. Андрусів, А. Амелін, М. Братко, О. Романовська, Ю. Романовська, О. Романовський, та закордонні вчені, зокрема Джонатан М. Даунінг, Майкл А. Осборн, Хасан Бахши, Філіп Шнайдер. Особливості впливу системи освіти на формування інтелектуального капіталу України потребують подальшого дослідження для виявлення чинників, які гальмують інноваційно-інтелектуальний розвиток.

Метою статті є визначення особливостей впливу освіти на формування інноваційно-інтелектуального розвитку в Україні.

Результати дослідження. За рейтингом «Times Higher Education: THE World University Rankings 2019–2020» [2] університети США та Великобританії визнані одними з найкращих. Знання та навички починають формуватися у дошкільному та шкільному віці, швидкий розвиток інтелектуальних можливостей відбувається у закладах вищої освіти (аналіз процесів, творче мислення, вирішення

складних завдань тощо), тому важливо розпочати дослідження з початкових етапів формування інтелектуального потенціалу українців та визначити причини нашого відставання від світових лідерів. Маючи високий рівень людського розвитку, ми неефективно продукуємо нові знання.

Проаналізуємо якість здобуття середньої освіти в Україні за допомогою даних дослідження програми міжнародного оцінювання учнів «PISA-2018» (Program for International Student Assessment), що започаткована в Україні 30 червня 2016 р. Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова. Дослідження «PISA» показує те, наскільки добре учні володіють необхідними компетенціями для адаптації в економічних системах світу з читання, математики та природних наук. «PISA» – це найбільше міжнародне дослідження, що вивчає якість освіти, адже воно охоплює більш ніж 80 країн, що становлять 80% світової економіки. Участь у ньому беруть 15-річні школярі сьомого класу. Саме у цьому віці у більшості держав-учасниць учні закінчують основну школу, а вимоги до них у всіх країнах не надто відрізняються. «PISA» не прив'язується до освітніх програм. Дослідження має на меті визначити рівень компетентностей, тобто здатність підлітка використовувати знання та вміння, отримані в школі, за можливих життєвих труднощів і викликів [3] (табл. 1).

Згідно з дослідженнями «PISA» середній бал українських школярів складає 453 з математики, 466 з читання, 469 з природничих наук (це є другим рівнем грамотності (базовим)). Естонія, Польща, Угорщина, Словаччина мають 3-й рівень грамотності, який визначається результатами аналітичного порівняння та здійсненими висновками вирішених завдань учнями (нижня межа цього показника становить 480 балів). В Україні значним є відсоток дітей, які не досягли базового рівня грамотності, порівняно з іншими країнами (табл. 2).

У середньому 43% учнів досягли 3-го рівня. Визначимо, що впливають на ці показники гендерна нерівність, спілкування вдома іншою мовою (39% спілкуються російською мовою), низький рівень доходів батьків, незацікавленість учнів у навчанні, відсутність читання наукової літератури. Згідно з даними «PISA» дівчата мають кращі

показники у читанні, а хлопці – з математичної грамотності та природничо-наукових дисциплін [3].

Таблиця 1
Результати читацької, математичної та природничо-наукової грамотності

Країна	Середній бал результативності математики	Середній бал результативності читання	Середній бал результативності природничо-наукових дисциплін
Естонія	523	523	530
Польща	516	512	511
Угорщина	481	476	481
Румунія	430	428	426
Білорусь	472	474	471
Україна	453	466	469
Словаччина	486	458	464
Молдова	421	424	428
Грузія	398	380	383

Джерело: складено за міжнародним дослідженням якості освіти "PISA-2018" [3]

Таблиця 2
Кількість учнів, які не досягли базового рівня знань

Досліджувана країна	Математика	Читання	Природничо-наукові дисципліни
Україна	36%	25,9%	26,4%
Країни Європи	23,9%	22%	21%
Різня	12,1%	3,9%	5,4%

Джерело: складено за міжнародним дослідженням якості освіти "PISA-2018" [3]

Серед основних проблем освіти, згідно з проведеними дослідженнями та соціологічним опитуванням, за даними Державної служби статистики України [4], Державної служби зайнятості [5], досліджень сфери освіти в Україні [6], слід назвати корупцію, низьку кваліфікацію викладачів, низьку якість освіти порівняно з міжнародним рівнем, низький рівень знань студентів, незацікавленість у навчанні, застарілі підручники, нестачу коштів на матеріально-технічне та інформаційне забезпечення (комп'ютери, проектори). Населення України не зацікавлене в розвитку інтелектуального капіталу в межах своєї країни, бо це не гарантує йому фінансової стабільності та високих доходів, престижу професії, як в інших країнах. Науковці вбачають ефективність науки за кордоном,

а не в Україні, оскільки, маючи мінімальне фінансування, вони не можуть достатньо розвивати інноваційний потенціал та продукувати нові знання. Зростає кількість працівників культури та державних службовців, які потребують додаткового фінансування, зменшується кількість науково-педагогічних працівників та кількість університетів, що не сприяє розвитку інтелектуального потенціалу нації.

Спостерігаємо дефіцит кваліфікованих працівників робітничих професій та надлишок робочої сили з вищою освітою (юридична, міжнародна діяльність); керівники своїх працівників. За дослідженнями Державної служби статистики України 50% українців, які здобули вищу освіту, є безробітними (30% з профтехнічною освітою), 40% студентів стверджують, що зміст освіти не відповідає сучасним потребам ринку праці, 70% українців вважають якість освіти середньою, низькою або дуже низькою [4-7].

Закордонний досвід світових лідерів допоможе сформувати ефективний механізм та стратегію інноваційно-інтелектуального розвитку. За рейтингом національних систем вищої освіти США посідає перше місце. Вважається, що освіта у США є однією з найдорожчих та найякісніших, але вартість освіти в Україні вище у 1,5 рази, ніж у США, та в 4-5 разів перевищує вартість освіти у скандинавських країнах. При цьому за показниками системи освіти вона посідає 38 місце [8; 9].

Українці мають низький рівень доходів, тому не всі можуть оплатити навчання у закладі вищої освіти. Питання соціальної нерівності виходить на перший план (табл. 3).

Як бачимо, доступ до інформаційних технологій (мобільні телефони, інтернет-ресурси) є одним з чинників покращення людського розвитку. Чим вище показники кількості освічених людей, тим вище показник рівня життя населення. Україна належить до країн з високим рівнем людського розвитку, але має високу смертність та рівень бідності, спостерігається велика нерівність серед суспільних верст населення, тому під час здійснення аналізу потрібно враховувати рівень доходів (табл. 4).

На основі вищенаведених даних визначимо фактори впливу на формування інтелектуального капіталу в країні. Отже, ними є рівень доходів, якість охорони здоров'я, кількісні показники та якість навчання ЗВО, капітальні вкладення у ЗВО, темпи приросту студентів, рівень інтелектуальної міграції, людський потенціал.

Формування та розвиток інтелектуального капіталу є запорукою успіху для України. Реформування системи освітніх та наукових закладів, ефективність фінансування, розвиток креативності та адаптації до світового ринку,

Таблиця 3
Нерівність між країнами та можливостями отримання освіти

Показник	Група країн за рівнем людського розвитку (%)			
	низький	середній	високий	дуже високий
Населення з освітою базового рівня	42,3	66,5	84,9	93,5
Населення з вищою освітою	3,2	13,7	18,5	28,6
Доступ до технологій на 100 жителів	67	90,6	116,7	131,6

Джерело: складено автором за даними ООН [10]

Таблиця 4
Вплив рівня життя населення на людський розвиток (прогноз на 2020 р.)

Показник	Діти, які народилися в країнах з низьким рівнем доходу	Діти, які народилися в країнах з дуже високим рівнем доходу
Навчаються в закладах вищої освіти	3%	55%
Не навчаються в закладах вищої освіти	80%	44%
Померли до досягнення 20-річного віку	17%	1%

Джерело: складено автором за даними ООН [10]

зарубіжний досвід навчання та спільних наукових проєктів має сприяти формуванню та ефективному використанню інтелектуального капіталу українців. Головними завданнями державних органів управління є забезпечення макроекономічної стабільності та високих рівнів доходів українців, надання статусу «престижності» науковій еліті (вчителям, викладачам, науковцям), забезпечення соціальної рівності та свободу вибору, якісного навчання для всіх верств населення, працевлаштування після закінчення навчання. Досягнення успіху учнів та студентів – це комплексний результат впливу сім'ї, держави та наукової спільноти, що сприяє формуванню інтелектуального розвитку нації. Повинна бути гармонізація якісних та кількісних показників системи освіти. Університет має стати простором зростання для учнів, інструментом розкриття їх талантів та формування інтелектуальних ресурсів країни. Це є можливим за рахунок гармонійної співпраці вчителів та студентів, встановлення довіри, орієнтації не на загальні показники рейтингів навчання студентів, а на розвиток індивідуальних навичок кожного учня, зміни державного механізму управління освітньою системою, послаблення контролю та орієнтації на Захід (США, Німеччина, Західна Європа), вдосконалення системи викладання. Українська молодь часто в пошуках якісного навчання та роботи мігрує за кордон (Польща, США). Основними причинами міграції до Польщі є пошуки стабільного життя, високих заробітків, якісне медичне обслуговування та отримання престижної освіти. Польщу вважають лідером Східної Європи за темпами та якістю реформ, економічним розвитком та міграцією. Основними особливостями польських університетів є доступність освіти (навчання дешевше, ніж в Україні), можливість вступу на основі шкільного атестату, диплом міжнародного зразка, працевлаштування після закінчення навчання. Система освіти орієнтована на індивідуальне навчання за допомогою дидактичних методів, орієнтацію на студента, розвиток його творчих можливостей, відхід від надмірного навантаження.

Сполучені Штати Америки називають раєм для емігрантів. Молодь може жити в кредит до 25–30 років, адже надається пільгове кредитування на навчання та житло. Для українців існують державні гранти на навчання та проведення наукових досліджень. США – це демократична країна, де високо цінують рівність та свободу вибору. У США сповідується принцип: чим більше в країні багатих людей, тим багатше є сама країна. Еволюція розвитку системи освіти тісно пов'язана з релігією, тому тут цінуються духовні якості (Гарвардський коледж засновано у 1636 р. задля підготовки священнослужителів) [11, с. 8–10].

Варто дослідити розвиток соціального прогресу у США. За даними індексу соціального прогресу з 2014 р. США постійно демонструє низьку ефективність ВВП на душу населення. Ця тенденція продовжується сьогодні. У рейтингу соціального прогресу за 2019 р. США (26 місце) відстає від Словенії та Естонії. Польща випереджає Америку за показниками доступу до базових знань. Найбільш суттєве погіршення соціального прогресу спостерігається в галузі інклюзивності (–8,62), особистої безпеки (–6,54) та особистих прав (–4,44), зниження рівня здоров'я та оздоровлення (–1,00) [12].

З моменту свого зародження (1680–1800 рр.) Америка надавала велике значення людському розуму й прагнула його розвивати, саме завдяки комерціалізації знання вона досягла світового лідерства. Сполучені Штати Америки перші десять років були відокремлені від Європи, але досягли високого індексу людського розвитку [13, с. 12].

Одними з головних ознак закладів вищої освіти США є їх автономія, тісні зв'язки з крупними корпораціями, невеликими фірмами, частина яких заснована вищими навчальними закладами. Ця співпраця стала поштовхом для народження у 70-ті рр. XX століття ще одного феномена освіти США, а саме корпоративного університету. Першим відомим корпоративним університетом є Gamberger University, створений компанією «McDonalds». Його діяльність розпочалась 24 лютого 1961 р. з 15 студентів в підвалі одного з ресторанів компанії в Елк Грове Вілладж, штат Іллінойс (Elk Grove Village, Illinois) (за матеріалами офіційного сайту «McDonalds corporation», 2017 р.). Поступово корпоративні університети почали створюватись у таких відомих компаніях, як «Disney University», «Coca-Cola», «Motorola», «General Electric». Основною адміністративною одиницею в освіті США є Місцевий шкільний округ. На рівні штату визначають термін і зміст навчання, умови зарахування на навчання, джерела та обсяги фінансування, вимоги до кваліфікації педагогічних працівників, оплати їхньої праці [14].

Досвід розвитку США є цікавим та важливим. Ця країна є лідером серед нобелівських лауреатів, американці ототожнюють поняття освіти та науковості з успіхом та процвітанням. Країна досягла високого рівня соціально-економічного розвитку завдяки формуванню та розвитку інтелектуального капіталу. Американська наука тісно пов'язана з проблемами людей, будує власну політику управління та систему освіти, яка не схожа на жодну з відомих, що є її головною особливістю, яка відрізняє її від інших. За вищенаведеними даними порівняємо систему освіти в Україні, Західній Європі та США у табл. 5.

Однією з основних проблем українців є відсутність соціальної єдності, довіри між державними органами влади та громадянами країни, як це демонструють США та Фінляндія. Формування інтелектуального потенціалу нації залежить від духовної єдності українців, соціального капіталу. Бажання вчитися, розвиватися та створювати щось нове – це ті речі, до яких українці не мають мотивації. Дуже великою є нерівність між соціальними прошарками населення. Високі податки, постійний державний контроль заважають формуванню нових проєктів та капіталізації знань. Повна або часткова автономність університетів краще сприятиме формуванню наукових ресурсів. Згідно з дослідженнями у національній економіки відсутня адаптація української науки до інноваційного розвитку. Варто більше уваги приділити формуванню та розвитку інтелектуального капіталу в Україні, що може стати важливим кроком для усунення соціально-економічних криз або їх наслідків у подальшому.

Отже, факторами, що гальмують інноваційно-інтелектуальний розвиток України, є:

– зниження мотивації до творчої активності та інтелектуального розвитку;

- відсутність довіри до державних органів влади;
- посилена освітня міграція інтелектуальної еліти;
- відсутність соціалізації дітей та молоді;
- брак державних коштів для розвитку освіти та науки;
- високий рівень бюрократії та корупції в Україні.

Аналізуючи дослідження Стратегії національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [16], вбачаємо такі стратегічні плани для інноваційно-інтелектуального розвитку України:

- 1) запровадження атестації науково-педагогічних кадрів відповідно до європейських стандартів;
- 2) впровадження ефективної політики академічної доброчесності;
- 3) активне залучення стейкхолдерів до освітнього процесу;
- 4) надання Агентством з якості освіти максимально відкритої інформації учасникам освітнього процесу;

Порівняльна характеристика світових моделей системи освіти

Модель системи освіти	Стандарти управління	Ключові професійні навички майбутнього	Оцінювання результатів
Загальна західна	Жорсткі державні стандарти	<ul style="list-style-type: none"> – Генерування ідей; – прийняття рішень; – оригінальність; – системна оцінка; – стратегії навчання; – активне навчання; – комплексне вирішення проблем; – критичне мислення; – системний аналіз; – дедуктивне мислення. 	Оцінка за допомогою інспектування
Американська	Абсолютна автономія	<ul style="list-style-type: none"> – Стратегія навчання; – психологія; – менторство; – соціальне сприйняття; – координація; – активне навчання; – оригінальність; – генерація ідей. 	Складання звітів про досягнутий прогрес
Українська (НУШ), 2020 р.	Відповідність державним стандартам, жорсткий контроль	<ul style="list-style-type: none"> – Спілкування державною (рідною мовою); – спілкування іноземними мовами; – базові навички фундаментальних дисциплін; – навчання протягом життя; – цифрові знання; – підприємливість; – інноваційність; – соціальні та громадянські компетентності; – загальнокультурна грамотність; – екологічна грамотність і здорове життя. 	Оцінка через тестовий контроль

Джерело: складено автором на основі досліджень Інституту майбутнього України [9] та даних Nesta "The future of skills employment in 2030" [15]

5) запровадження нових якісних критеріїв до вищої освіти задля отримання високих позицій у світових рейтингах;

6) заохочення закладів вищої освіти до міжнародної співпраці;

7) надання фінансової автономії університетам;

8) формування власної якісної системи освіти з використанням світового досвіду.

Висновки. За результатами читацької, математичної та природничо-наукової грамотності, рейтингом кращих університетів світу, рейтингом ефективності національних систем освіти, рейтингом країн за рівнем освіти Україна займає останні позиції, що вказує на неефективність освітніх систем, які формують інноваційно-інтелек-

туальну складову частину суспільства. Проте ми маємо достатньо наукового потенціалу для виховання майбутніх лідерів та науковців, здатних до творчого мислення та впровадження нових шляхів розвитку національної економіки, досягнення нею конкурентоспроможності у світі. Для цього реформування освіти має бути спрямоване на інноваційні світові тенденції, зокрема орієнтацію учнів та студентів на виховання таких особистісних якостей, як людяність, зацікавленість у навчанні, академічна доброчесність, здатність до критичного мислення та оцінювання дійсності, вирішення глобальних проблем людства.

Перспективами досліджень у подальшому є аналіз та вдосконалення інструментів і механізмів впливу на формування й розвиток інтелектуального капіталу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Андрусів А., Амелін В. Візія України – 2030. *Український Інститут Майбутнього*. Київ : Саміт-Книга, Київ, 2019. 136 с.
2. Рейтинг кращих університетів мира по версії Times Higher Education: THE World University Rankings 2019–2020. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/the-world-university-rankings/info> (дата звернення: 06.03.2020).
3. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 прогосуда URL: http://pisa.testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf (дата звернення: 06.03.2020).
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 06.03.2020).
5. Державна служба зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua> (дата звернення: 06.03.2020).
6. Дослідження сфери освіти в Україні. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/790931568661644788/pdf/Overview.pdf> (дата звернення: 06.03.2020).
7. Концепція державної політики щодо досягнення цілі 1.4. «Випускники закладів вищої освіти є конкурентоспроможними фахівцями на ринку праці» // Програми діяльності Кабінету Міністрів України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2020/01/10/koncept-do-chily-PDU-1_4_1.pdf (дата звернення: 06.03.2020).
8. Рейтинг національних систем вищого образования "U21 Ranking of National Higher Education Systems". URL: <https://gtmarket.ru/ratings/u21-ranking-of-national-higher-education-systems/info> (дата звернення: 06.03.2020).
9. Україна 2030. *Український Інститут Майбутнього*. 2019. URL: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034> (дата звернення: 06.03.2020).
10. Доповідь про стан людського розвитку за 2019 рік. Надруковано для програми розвитку Організації Об'єднаних Націй. 2019. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/human-development-report-2019.html (дата звернення: 06.03.2020).

11. Романовська О., Романовська Ю., Романовський О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки XX–XXI століття. Книга 1. Гуманітарна та підприємницька підготовка американців. Вінниця : Нова книга, 2009. 264 с.
12. Рейтинг стран мира по уровню социального прогресса URL: <https://gtmarket.ru/research/social-progress-index/info> (дата звернення: 06.03.2020).
13. Романовська О., Романовська Ю., Романовський О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки XX–XXI століття. Книга 2. Особливості вищої освіти США кінця XX – початку XXI століття. Вінниця : Нова книга, 2010. 264 с.
14. Братко М. Система освіти США: структура, традиції, управління, особливості вищої освіти. *Освітологічний дискурс*. 2017. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/osdys_2017_3-4_22%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/osdys_2017_3-4_22%20(7).pdf) (дата звернення: 06.03.2020).
15. Bakhshi H., Downing J.M., Osborne M.A., Schneider P. The future of skills employment in 2030. URL: <https://futureskills.pearson.com/research/assets/pdfs/technical-report.pdf> (дата звернення: 06.03.2020).
16. Стратегія національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до 2022 р. URL: <https://naqa.gov.ua/%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%8F-%D1%82%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D0%B0%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0> (дата звернення: 06.03.2020).

References:

1. Andrusiv V. Viziia Ukrainy 2030 (2019) [Vision of Ukraine]; *Ukrainskyi Instytut Maibutnoho*. K. : Samit-Knyha, Kyiv, 136 p. (in Ukrainian)
2. Reiting luchshikh universitetov mira po versii [Rating of the best universities in the world according] to Times Higher Education: The World University Rankings 2019–2020. Available at: <https://gtmarket.ru/ratings/the-world-university-rankings/info> (accessed 06.03.2020).
3. Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2018 prohresa [National Report on the Results of the International PISA-2018 Progress Study] Available at: http://pisa.testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf (accessed 06.03.2020).
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [the State Statistics Service] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 06.03.2020).
5. Derzhavna sluzhba zainiatosti Ukrainy [the State Employment Service] Available at <https://www.dcz.gov.ua> (accessed 06.03.2020).
6. Doslidzhennia sfery osvity v Ukraini [Research on education in Ukraine] Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/790931568661644788/pdf/Overview.pdf> (accessed 06.03.2020).
7. Kontseptsiia derzhavnoipolitykyskhododosiahnenniatsili 1.4. “Vypusknkyzakladiv vyshchoiosvityyekonkurentospromozhnymy fakhivtsiamy na rynku pratsi” Prohramy diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy [The concept of public policy towards the goal 1.4. “Graduates of Higher Education Institutions Are Competitive Specialists in the Labor Market” of the Program of Activity of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennia/2020/01/10/koncept-do-chily-PDU-1_4_1.pdf (accessed 06.03.2020).
8. Reiting natsionalnykh sistem vysshogo obrazovaniia. *U21 Ranking of National Higher Education Systems*. Available at: <https://gtmarket.ru/ratings/u21-ranking-of-national-higher-education-systems/info> (accessed 06.03.2020).
9. Ukraina 2030. *Ukrainskyi Instytut Maibutnoho* [Ukraine 2030]. *Ukrainian Institute of the Future*. 2019. Available at: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034> (accessed 06.03.2020).
10. Dopovid pro stan liudskoho rozvytku za 2019 r. [Human Development Report for 2019]. *Nadrukovano dlia prohramy rozvytku Orhanizatsii Ob'yednanykh Natsii*. 2019. Available at: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/human-development-report-2019.html (accessed 06.03.2020).
11. Romanovska O., Romanovska Yu., Romanovskiy O. Dosvid vyshchoi osvity Spoluchenykh Shtativ Ameriky XX–XXI stolittia knyha 1. Humanitarna ta pidpriemnytska pidhotovka amerykantsiv [United States Higher Education Experience of the XX–XXI Centuries Book 1. Children’s Humanitarian and Entrepreneurial Training]. *Vynnytsia : Nova knyha*, 2009. 264 p. (in Ukrainian)
12. Ranking of countries of the world by the level of social progress [Rating of countries in terms of social progress] Available at: <https://gtmarket.ru/research/social-progress-index/info> (accessed 06.03.2020).
13. Romanovska O. Dosvid vyshchoi osvity Spoluchenykh Shtativ Ameriky XX – XXI stolittia knyha 2. Osoblyvosti vyshchoi osvity SShA kintsia XX – pochatku XXI stolittia. Vynnytsia [United States Higher Education Experience of the XX–XXI Century. Book 2. Features of US higher education at the end of XX – beginning of XXI century] : Nova knyha, 2010. 264 p. (in Ukrainian)
14. Bratko M. Systema osvity SShA: struktura, tradytsii, upravlinnia, osoblyvosti vyshchoi osvity. *Osvitolohichniy dyskurs*. 2017. Available at: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/osdys_2017_3-4_22%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/osdys_2017_3-4_22%20(7).pdf) (accessed 06.03.2020).
15. The future of skills employment in 2030. H. Bakhshi, J.M. Downing, M.A. Osborne, Philippe Schneider. Available at: <https://futureskills.pearson.com/research/assets/pdfs/technical-report.pdf> (accessed 06.03.2020).
16. Stratehiia natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity do 2022 r. [Strategy of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education by 2022] Available at: <https://naqa.gov.ua/%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%8F-%D1%82%D0%B0-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D0%B0%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0> (accessed 06.03.2020).

ОСОБЕННОСТИ ВЛИЯНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИННОВАЦИОННО-ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье охарактеризованы системы развития образования в Украине и за рубежом. Предоставлена авторская характеристика украинской, американской и западной моделей образования. Определены основные проблемы, которые негативно влияют на обеспечение качества образования, а также выделены факторы, которые тормозят инновационно-интеллектуальное развитие Украины. Проанализированы качество получения среднего образования в Украине и особенности влияния системы образования на инновационно-интеллектуальное развитие Украины. Осуществлен мониторинг позиций Украины в мировых глобальных и образовательных рейтингах, которые определяют формирование интеллектуального капитала в странах. Исследованы неравенство между странами и возможностями получения образования, влияние уровня жизни населения на человеческое развитие. Обоснованы стратегические приоритеты инновационно-интеллектуального развития страны.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, человеческий развитие, прогресс, образование, наука.

**PECULIARITIES OF THE INFLUENCE OF EDUCATION
ON THE INNOVATION-INTELLECTUAL DEVELOPMENT OF UKRAINE**

Summary. Scientific and technological changes, increasing the role of information resources have contributed to the intellectualization of the economy. Global trends in competitiveness of countries are aimed at the formation and development of intellectual capital and innovation. The education system is one of the main indicators of the development of intellectual resources, human capital. The formation and development of the innovation-intellectual model of the national economy for Ukraine is a priority. The peculiarities of the influence of education on innovative and intellectual development of Ukraine are a topical research today. The article describes education development systems in Ukraine and abroad. The quality of secondary education has been investigated; international indicators of reading, mathematical and science literacy among students have been analyzed. The position of Ukraine in the global and educational ratings that determine the formation of intellectual capital in the countries is monitored. The main problems that negatively affect the quality of education are identified and the factors that hinder the innovative and intellectual development of Ukraine are separated. Author's comparative characteristics of Ukrainian, American and Western models of education are given. The main reasons for migration of Ukrainians and the peculiarities of studying in higher education institutions abroad are analyzed. The socio-economic development of the world leader with the help of intellectual capital is investigated. The main tasks of state authorities and factors of growth of innovative and intellectual development of the country are determined. The main problems that hinder the formation and development of intellectual capital in Ukraine are described. Inequalities between countries and educational opportunities, the impact of living standards on human development have been investigated. Strategic priorities of innovative and intellectual development of the country have been determined. The key professional skills of the future leader will contribute to the formation of intellectual capital in the country.

Key words: intellectual capital, human development, progress, education, science.